

Vláčil František (1924–1999)

V souvislosti s nedávným vydáním fenomenální vláčilovské monografie od Petra Gajdošíka¹⁾ se zdá vhodné představit na stránkách rubriky Ad fontes jeden ze stěžejních zdrojů bádání o Františku Vlácilovi — tedy Vlácilův osobní fond uložený v oddělení písemných archiválií Národního filmového archivu.

Texty rubriky Ad fontes věnované některému z osobních fondů oddělení písemných archiválií začínají zpravidla stručnou biografií původce fondu. V případě Františka Vlácilá se to zdá, s ohledem na onu výše zmíněnou monografii, jako ztráta času, a to jak pro autora tohoto textu, tak také pro případné čtenáře. Místo toho se však můžeme podívat přímo na konkrétní archiválie, které nám biografické informace podávají.²⁾

V první řadě se jedná o soubor několika vlastnoručně psaných životopisů.³⁾ Pozornost si zaslouží zejména první a nejrozsáhlejší text, který — byť se jedná pouze o nedokončený fragment — na svých jednadvaceti stránkách úhledného rukopisu předkládá současnému badateli velice cennou osobní výpověď. V této své vskutku zají-

mavé autobiografii František Vlácil vypráví otevřeně nejen o svém profesním životě, ale především o svých osobních prožitcích a rodinných konstelacích. Neuhybá ani před takovými záležitostmi, jakými byly okolnosti stojící na pozadí krachu jeho manželství, či důvody, kvůli kterým byl po nástupu normalizace odstaven od práce na celovečerních filmech. Text je nedatovaný, podle obsahu však lze za dobu jeho vzniku považovat počátek sedmdesátých let.

Další cenné biografické údaje pak poskytuje soubor diářů a zápisníků,⁴⁾ soubor nejrozličnějších osobních dokladů (např. křestní list, oddací list, list domovský), průkazů (např. občanský průkaz, vojenská knížka, členský průkaz ROH) a vysvědčení (z obecné školy, z reálného gymnázia a vysvědčení dospělosti)⁵⁾ a v neposlední řadě je třeba zmínit rovněž méně rozsáhlý, avšak zajímavý soubor archiválií týkající se hospodářských a majetkových záležitostí Františka Vlácilá.⁶⁾

Páteří celého archivního fondu jsou bezpochyby podkladové materiály k Vlácilově filmové tvorbě. Jednotlivé složky jsou alfabetycky seřaze-

1) Petr Gajdošík, *František Vlácil. Život a dílo*. Příbram, Svatá Hora: Camera obscura 2018.

2) Životopisný materiál, sig. I.). Národní filmový archiv (NFA), f. Vlácil František (1924–1999), inv. č. 1 až 119, kartony 1 až 4.

3) Vlastní životopis. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 101, karton 4.

4) Poznámkový blok a sešit, Diáře s rukopisnými poznámkami. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 104 a 105, karton 4.

5) Osobní doklady, signatura I. a). NFA, f. Vlácil František, inv. č. 1 až 31, karton 1.

6) Hospodářské a majetkové záležitosti, signatura I. d). NFA, f. Vlácil František, inv. č. 107 až 115, karton 4.

ny podle názvů filmů a zabírají celkem 28 kartonů.⁷⁾ Obsahují filmové náměty, scénáře, scénosledy, nejrůznější poznámky, podkladové materiály a případně také dochovanou korespondenci vztahující se k natáčení daného snímku. Na tomto místě se nacházejí rovněž složky obsahující podklady k nerealizovaným projektům (např. film RALLYE)⁸⁾ a taktéž soubor materiálů k filmům natočeným pro Československý armádní film.⁹⁾

Proslulé jsou zejména Vlácilovy vlastnoruční kresby, kterými scénáře doplňoval. Je fascinující sledovat, jak jasnou měl představu o výtvarné koncepci filmů a také jak se mu tato představa dařila (či někdy také z různých důvodů nedařila) vtisknout do výsledného díla. Ty nejznámější a zřejmě také nejpropracovanější kresby vznikaly při přípravě filmu MARKETA LAZAROVÁ.¹⁰⁾ Ač se postupem času způsob Vlácilovy práce vyvíjel, nelze paušálně tvrdit, že se u snímku pozdního období uchýlil pouze ke schematickým skicám a náčrtkům. Ačkoliv jeho příprava v sedmdesátých a osmdesátých letech nebyla tak důkladná jako v letech šedesátých, máme v případě filmů KONCERT NA KONCI LÉTA¹¹⁾ anebo MÁG¹²⁾ dochovány opět velice detailní a propracované kresby, i když již ne v takovém množství jako u MARKETY LAZAROVÉ. Bylo by zajímavé sledovat na základě těchto výtvarných podkladů intenzitu přípravy na natáčení či porovnat režisérovy představy o výtvarné koncepci s výslednými filmovými záběry. Je tedy velkou škodou, že se v případě oné již na úvod zmiňované Gajdošíkovy mono-

grafie nepodařilo nakonec jejímu nakladateli vydat ji v plném plánovaném rozsahu, tedy doplněnou o desítky až stovky ilustrací právě z Vlácilova osobního fondu.¹³⁾

Pod zvláštní signaturou III. g 2) jsou v archívním fondu uloženy pracovní fotografie z natáčení Vlácilových filmů.¹⁴⁾ Obzvláště pozoruhodné jsou fotografie z exteriérových obhlídek a z hereckých zkoušek. Badatelsky zajímavé by mohlo být kupříkladu sledovat, mezi jakými hereckými typy František Vlácil volil při obsazování rolí. Za příklad můžeme zmínit film MÁG, u kterého se ve složce fotografií z hereckých zkoušek¹⁵⁾ objevují vedle fotografií Jiřího Schwarze, vítězného kandidáta na hlavní roli Karla Hynka Máchy, rovněž fotografie Pavla Kříže, Jiřího Bartošky či Marka Vašuta. Jako jistou kuriozitu je možno zmínit, že se mezi těmito fotografiemi objevuje rovněž portrét Bronislava Černého, známého především z Troškovy hoštické trilogie.

Také součástí složky fotografií z hereckých zkoušek pro film MARKETA LAZAROVÁ jsou kromě fotografií Magdy Vášáryové snímky některých neúspěšných kandidátek. Zajímavé jsou rovněž fotografie z hereckých zkoušek pro vedlejší role, kterých se zúčastnil např. Ladislav Pešek, Jan Kačer či František Husák.¹⁶⁾ V případě filmu ÚDOLÍ VČEL jsou pozoruhodné portrétní snímky polského herce Włodzimierze Wilkosze v kostýmu německého rytíře. Jedná se o zajímavý doklad toho, že se pro film ÚDOLÍ VČEL uvažovalo zřejmě také o možnosti angažovat polské herce.

7) Scénáře, filmová libreta, náměty, signatura III. b. 2). NFA, f. Vlácil František, inv. č. 253 až 290.

8) Složka scénářů a námětů k filmu RALLYE. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 280, karton 24 a 25.

9) Složka scénářů a námětů k filmům vytvořeným v Československém armádním filmu. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 257, karton 10.

10) Složka scénářů a námětů k filmu MARKETA LAZAROVÁ. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 269, karton 17 a 18.

11) Složka scénářů a námětů k filmu KONCERT NA KONCI LÉTA. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 265, karton 14.

12) Složka scénářů a námětů k filmu MÁG. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 268, karton 15 a 16.

13) O okolnostech vydání knihy omezené pouze na autorský text se zmiňuje nakladatel Miloš Fryš na internetových stránkách nakladatelství Camera obscura. Dostupné online: <<http://www.cameraobscura.wz.cz/vlacial/index.html>>, [cit. 12. 4. 2019].

14) Fotografie z natáčení a z filmů, portréty herců, signatura III. g 2). NFA, f. Vlácil František, inv. č. 293 až 314, kartony 35 až 40.

15) Složka fotografií k filmu MÁG. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 299, karton 37.

16) Složka fotografií k filmu MARKETA LAZAROVÁ. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 300, karton 38.

Bez zajímavosti nejsou ani fotografie exteriérových obhlídek, ať již se jedná o fotografie romantických zákoutí a ztracených dvorků staré Prahy pro snímek *MÁG*,¹⁷⁾ anebo fotografie polského hradu Malbork a měst Frombork a Lidzbark Warminski pro snímek *ÚDOLÍ VČEL*.¹⁸⁾

O filmovém díle Františka Vlácilova však nevypovídají pouze scénáře, kresby, autorské poznámky, podkladové studijní materiály a fotografie. Takové archiválie hovoří o autorském uchopení filmu — o samotném tvůrčím procesu. Důležité jsou ovšem také ty archiválie, které vypovídají o divácké a kritické recepci výsledného díla. V osobním fondu Františka Vlácilova jsou pod signaturou V. c) přítomné alfabetycky řazené složky k jednotlivým snímkům, které obsahují různé typy právě těchto archiválií.¹⁹⁾ Jedná se ve většině případů o novinové výstřižky dobových recenzí, najdeme zde ovšem také kolekci diváckých ohlasů²⁰⁾ a záznamy o hodnocení filmů samotnou dramaturgickou skupinou²¹⁾ či Uměleckou radou.²²⁾

Dokladem o dobové recepci Vlácilových filmů jsou rovněž nejrůznější diplomy a filmová ocenění, která jsou uložena celkem ve třech kartonech a jedné speciální přepravce pro ceny a tubusy vět-

ších rozměrů.²³⁾ Nalezneme zde mimo jiné diplom za film *HOLUBICE* z Benátského bienále,²⁴⁾ státní cenu Klementa Gottwalda za film *MARKETA LAZAROVÁ*²⁵⁾ či Velkou cenu z XXI. MFF Karlovy Vary za film *STÍNY HORKÉHO LÉTA*.²⁶⁾ V roce 2018 NFA od Františka Vlácilova ml. získal ještě několik dalších archiválií, mezi nimiž je také kupříkladu diplom zasloužilého umělce z roku 1968.²⁷⁾

Z pohledu současného historického bádání se za jeden z nejcennějších informačních pramenů považuje osobní korespondence. Vlácilova korespondence je uložena pod signaturou II. a) a II. b) celkem ve dvou kartonech.²⁸⁾ Z velké části se však skládá z nejrůznějších blahopřání,²⁹⁾ vánočních pohlednic³⁰⁾ či pozvánek.³¹⁾ Vskutku informačně hodnotné jsou tak především dvě kolekce korespondence, a to s Filmovým studiem Barrandov³²⁾ a Krátkým filmem,³³⁾ které jako jediné obsahují nejen doručená psaní, ale v malém množství rovněž koncepty Vlácilových odpovědí. Přes svůj nevelký počet však tyto archiválie přinášejí zajímavé poznatky o klíčových letech nástupu normalizace, postupného ustrnutí spolupráce s Františkem Vlácilem ze strany Filmového studia Barrandov a jeho uchýlení se do Krátkého filmu.

17) Složka fotografií k filmu *MÁG*. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 299, karton 37.

18) Složka fotografií k filmu *ÚDOLÍ VČEL*. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 308, karton 39.

19) Referáty a recenze, signatura V. c). NFA, f. Vlácil František, inv. č. 373 až 385, karton 45.

20) Divácké ohlasy na film *HOLUBICE*. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 374, karton 45.

21) Hodnocení dramaturgické skupiny dr. V. Kaliny filmu *DÝM BRAMBOROVÉ NATĚ*. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 373, karton 45.

22) Záznam ze schvalování filmu *HOLUBICE* Uměleckou radou. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 374, karton 45.

23) Diplomy a ceny, signatura I. a). NFA, f. Vlácil František, inv. č. 32 až 100, kartony 1 až 3 (a částečně také mimo kartony).

24) Benátky, diplom za film *HOLUBICE*. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 33 a 83, karton 3.

25) Státní cena Klementa Gottwalda za scénář a realizaci filmu *MARKETA LAZAROVÁ*. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 44, tubus mimo karton.

26) XXI. MFF Karlovy Vary — Velká cena filmu *STÍNY HORKÉHO LÉTA*. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 59, desky mimo karton.

27) Čestný titul zasloužilého umělce. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 433, tubus mimo karton.

28) Korespondence, signatura II. a) a II. b). NFA, f. Vlácil František, inv. č. 120 až 251, kartony 5 a 6.

29) Blahopřání k udělení Státní ceny Klementa Gottwalda za film *STÍNY HORKÉHO LÉTA*. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 169 až 187, karton 6. Blahopřání k narozeninám. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 188 až 217, karton 6.

30) Vánoční a novoroční přání. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 218 až 229, karton 6.

31) Pozvánky. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 230 až 251, karton 6.

32) Korespondence s Filmovým studiem Barrandov. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 158, karton 5.

33) Korespondence s Krátkým filmem. NFA, f. Vlácil František, inv. č. 159, karton 5.

Osobní fond Františka Vlácilá patří k nejužele-
nějším a nejzajímavějším osobním fondům,
o které oddělení písemných archiválií Národního
filmového archivu pečuje. Spolu se složkami foto-
grafií, plakátů, nejruznějších reklamních materi-
álů či titulkových a dialogových listin z Vlácilo-
vých filmů a samozřejmě také spolu se složkou
portrétních fotografií samotného Františka Vlácilá
tak tvoří jedinečnou kolekci archivních pra-
menů dokumentujících významnou součást toho
nejcennějšího z tuzemského filmového dědictví.

Ačkoliv se může zdát, že kniha Petra Gajdošíka
zcela vyčerpala vlácilovské téma, alespoň co se
faktografické stránky týče, věříme, že osobní fond
Františka Vlácilá uložený v oddělení písemných
archiválií Národního filmového archivu poslouží
jako důležitý zdroj ještě mnoha generacím bada-
telů a pomůže zodpovědět velkou řadu origi-
nálních výzkumných otázek. Případné budoucí
badatele však musíme upozornit, že se jedná
o archivní fond relativně mladý a musí tedy počí-
tat se skutečností, že některé archiválie nelze
s ohledem na platnou legislativu předkládat ke
studiu.³⁴⁾

Petr Hasan

34) Jedná se o archiválie mladší třiceti let a o archiválie obsahující osobní údaje a citlivé osobní údaje žijících osob.